Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

19. rujna 2018.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Socijalna politika – Direktiva 2000/78/EZ – Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – Članak 2. stavak 2. – Zabrana bilo kakve diskriminacije na temelju invaliditeta – Kolektivni ugovor o socijalnoj sigurnosti – Privremeni doplatak koji se isplaćuje bivšim civilnim zaposlenicima savezničkih snaga u Njemačkoj – Prestanak isplate tog doplatka kada predmetna osoba ispuni uvjete za prijevremenu starosnu mirovinu koja se na temelju zakonskog sustava mirovinskog osiguranja isplaćuje osobama s invaliditetom”

U predmetu C-312/17,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Landesarbeitsgericht Bremen (Zemaljski radni sud u Hammu, Njemačka), odlukom od 28. ožujka 2017., koju je Sud zaprimio 29. svibnja 2017., u postupku

**Surjit Singh Bedi**

protiv

**Savezne Republike Njemačke,**

**Bundesrepublik Deutschland in Prozessstandschaft für das Vereinigte Königreich von Großbritannien und Nordirland,**

SUD (treće vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen, predsjednik vijeća, J. Malenovský, M. Safjan (izvjestitelj), D. Šváby i M. Vilaras, suci,

nezavisna odvjetnica: E. Sharpston,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za njemačku vladu, T. Henze i J. Möller, u svojstvu agenata,

– za Bundesrepublik Deutschland in Prozessstandschaft für das Vereinigte Königreich von Großbritannien und Nordirland, B. von Buchholz, *Rechtsanwältin*,

– za Europsku komisiju, D. Martin i M. Kellerbauer, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: njemački

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 29. svibnja 2018.,

donosi sljedeću

**Presudu**

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 2. stavka 2. Direktive Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Surjita Singha Bedija, s jedne strane, i Bundesrepublik Deutschland (Savezna Republika Njemačka) i Bundesrepublik Deutschland in Prozessstandschaft für das Vereinigte Königreich von Großbritannien und Nordirland (Savezna Republika Njemačka koja zastupanjem ostvaruje prava Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske), s druge strane, u vezi s prestankom isplate privremenog doplatka predviđenog kolektivnim ugovorom kada je predmetna osoba ispunila uvjete za prijevremenu starosnu mirovinu koja se na temelju zakonskog sustava mirovinskog osiguranja isplaćuje osobama s invaliditetom.

## Pravni okvir

### *Pravo Unije*

3 U skladu s uvodnim izjavama 8., 11. do 13. i 15. Direktive 2000/78:

„(8) U Smjernicama za zapošljavanje u 2000. godini, usvojenima od strane Europskog vijeća u Helsinkiju 10. i 11. prosinca 1999., naglašena je potreba za jačanjem tržišta radne snage naklonjenog socijalnom uključivanju, oblikovanjem povezanog niza politika koje za cilj imaju borbu protiv diskriminacije skupina kao što su osobe s invaliditetom. U Smjernicama se također ističe potreba za pridavanjem posebne pozornosti pružanju potpore starijim radnicima kako bi se povećao njihov udio u ukupnoj radnoj snazi.

[…]

(11) Diskriminacija na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolnog opredjeljenja [spolne orijentacije] može ugroziti ostvarivanje ciljeva postavljenih Ugovorom o EZ-u, a posebice postizanje visoke razine zaposlenosti i socijalne zaštite, podizanje životnog standarda i kvalitete života, gospodarsku i društvenu koheziju i solidarnost te slobodno kretanje osoba.

(12) Stoga bi […] svaka izravna ili neizravna diskriminacija na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolnog opredjeljenja [spolne orijentacije], u pogledu područja koja obuhvaća ova Direktiva, trebala biti zabranjena na cijelom području Zajednice. Ta bi se zabrana diskriminacije trebala primjenjivati i na državljane trećih zemalja, ali ona ne obuhvaća razlike u postupanju na temelju državljanstva i ne dovodi u pitanje odredbe kojima se uređuje ulazak i boravak državljana trećih zemalja te njihov pristup zapošljavanju i obavljanju zanimanja.

(13) Ova se Direktiva ne primjenjuje na sustave socijalnog osiguranja i socijalne zaštite, čija se davanja ne smatraju dohotkom u značenju koje se tom pojmu daje radi primjene članka 141. Ugovora o EZ-u, kao ni na bilo koju vrstu plaćanja od strane države s ciljem osiguranja pristupa ili zadržavanja zaposlenja.

[…]

(15) Procjena činjenica na temelju kojih je moguće izvesti zaključak o postojanju izravne ili neizravne diskriminacije je pitanje u nadležnosti nacionalnih pravosudnih ili drugih nadležnih tijela, u skladu s pravilima nacionalnog prava ili prakse. Takva pravila posebice omogućuju utvrđivanje neizravne diskriminacije svim sredstvima, uključujući statističke dokaze."

4 Članak 1. te direktive glasi:

„Svrha ove Direktive je utvrditi opći okvir za borbu protiv diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolnog opredjeljenja [spolne orijentacije] u vezi sa zapošljavanjem i obavljanjem zanimanja, kako bi se u državama članicama ostvarila primjena načela jednakog postupanja."

5 Članak 2. stavci 1. i 2. navedene direktive predviđa:

„1. Za potrebe ove Direktive ‚načelo jednakog postupanja' znači nepostojanje bilo kakve izravne ili neizravne diskriminacije na temelju bilo kojeg od razloga iz članka 1.

2. Za potrebe stavka 1.:

(a) smatra se da se radi o izravnoj diskriminaciji u slučaju kada se prema jednoj osobi postupa lošije [nepovoljnije] nego [što se postupa ili se postupalo ili bi se postupalo] prema drugoj osobi […] u […] [usporedivoj situaciji], zbog bilo kojeg od razloga iz članka 1.;

(b) smatra se da se radi o neizravnoj diskriminaciji u slučaju kada [ako] kakva naizgled neutralna odredba, mjerilo [kriterij] ili postupanje [praksa] dovede [može dovesti] u neravnopravan [posebno nepovoljan] položaj osobe određene vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolnog opredjeljenja [spolne orijentacije], u usporedbi s ostalim osobama, osim u sljedećim slučajevima:
   i. ako su ta odredba, mjerilo [kriterij] ili postupanje [praksa] objektivno opravdani legitimnim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su primjerena i nužna, ili
   ii. ako je, u pogledu osoba s invaliditetom, poslodavac ili bilo koja osoba ili organizacija na koju se ova Direktiva primjenjuje, dužna u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, poduzeti odgovarajuće mjere u skladu s načelima iz članka 5., kako bi se uklonili nedostatci koje uzrokuje takva odredba, mjerilo [kriterij] ili postupanje [praksa]."

6 Članak 3. stavci 1. i 3. te direktive određuje:

„1. U granicama nadležnosti prenesenih na Zajednicu, ova se Direktiva primjenjuje na sve osobe, bilo u javnom ili privatnom sektoru, uključujući javna tijela, u odnosu na:

[…]

(c) zapošljavanje i uvjete rada, uključujući otkaze i plaće;

[…]

3. Ova direktiva ne primjenjuje se na isplate bilo koje vrste koje se provode iz javnih ili sličnih sustava, uključujući javne sustave socijalne sigurnosti [ili] socijalne zaštite."

7 Članak 16. Direktive 2000/78 glasi kako slijedi:

„Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se:

(a) ukinuli svi zakoni i drugi propisi koji su protivni načelu jednakog postupanja;

(b) proglasile ništavim ili izmijenile sve odredbe koje su protivne načelu jednakog postupanja, u individualnim ili kolektivnim ugovorima, internim aktima poduzeća ili propisima kojima se uređuju samostalne djelatnosti i profesije te udruženja radnika [i] poslodavaca.”

### *Njemačko pravo*

8 Tarifvertrag zur sozialen Sicherung der Arbeitnehmer bei den Stationierungsstreitkräften im Gebiet der Bundesrepublik Deutschland (Kolektivni ugovor o socijalnoj sigurnosti zaposlenika snaga smještenih na državnom području Savezne Republike Njemačke), od 31. kolovoza 1971. (u daljnjem tekstu: TV SozSich), sklopljen je između Savezne Republike Njemačke i različitih sindikata s ciljem reguliranja uvjeta rada zaposlenika oružanih snaga smještenih na njezinu državnom području koji rade za države članice podrijetla, među kojima je Ujedinjena Kraljevina.

9 Članak 2. TV SozSich-a, pod naslovom „Uvjeti prihvatljivosti”, glasi:

„Na davanja predviđena ovim kolektivnim ugovorom imaju pravo zaposlenici:

1. kojima je otkazan ugovor o radu zbog smanjenja broja zaposlenika

(a) koje je posljedica smanjenja vojnog osoblja,

(b) koje je posljedica ukidanja baza ili jedinica ili njihova premještaja izvan područja sadašnjeg stalnog radnog mjesta zbog odluke koju je iz vojnih razloga donijelo hijerarhijski najviše vojno tijelo,

2. ako u trenutku otkaza

(a) u punom radnom vremenu rade najmanje godinu dana,

(b) mogu dokazati da su najmanje pet godina radili, u smislu članka 8. [Tarifvertrag für die Arbeitnehmer bei den Stationierungsstreitkräften im Gebiet der Bundesrepublik Deutschland (Kolektivni ugovor zaposlenika oružanih snaga smještenih na državnom području Savezne Republike Njemačke), od 16. prosinca 1966. (u daljnjem tekstu: TV AL II)], ili [Tarifvertrag für die bei den Dienststellen, Unternehmen und sonstigen Einrichtungen der alliierten Behörden und der alliierten Streitkräfte im Gebiet von Berlin beschäftigten Arbeitnehmer (Kolektivni ugovor zaposlenika službi, poduzeća i drugih savezničkih upravnih tijela i savezničkih oružanih snaga u području Berlina), od 30. siječnja 1968. (u daljnjem tekstu: TV B II)], i koji su navršili 40 godina života,

(c) imaju svoje trajno boravište u proteklih pet godina na mjesnom području primjene TV AL II ili TV B II,

(d) ne ispunjavaju uvjete za starosnu mirovinu ili prijevremenu starosnu mirovinu u okviru zakonskog sustava mirovinskog osiguranja, i

3. ako im nije ponuđeno nikakav drugi prihvatljivi posao u području primjene TV AL II […]”

10 Članak 4. TV SozSich-a, pod naslovom „Privremeni doplatak”, propisuje:

„1. Privremeni doplatak isplaćuje se:

(a) kao dodatak na plaću dobivenu za drugo zaposlenje izvan oružanih snaga smještenih na njemačkom državnom području,

(b) kao dodatak na davanja Bundesanstalt für Arbeit [(Savezni ured za zapošljavanje, Njemačka)] koja se isplaćuju u slučaju nezaposlenosti ili stručnog osposobljavanja (doplatak za slučaj nezaposlenosti, socijalna pomoć nezaposlenima, doplatak za uzdržavanje),

(c) kao dodatak na naknadu za slučaj bolesti koja se isplaćuje u sklopu zakonskog sustava zdravstvenog osiguranja zbog bolesti ili naknadu zbog invaliditeta koja se isplaćuje u sklopu zakonskog sustava osiguranja od nezgode u slučaju nesposobnosti za rad koja je posljedica nezgode na radu.

[…]

3.

(a) (1) Osnovica za izračun privremenog doplatka koji se isplaćuje kao dodatak na plaću dobivenu za drugo zaposlenje [(stavak 1. točka (a)] je osnovna plaća predviđena kolektivnim ugovorom u članku 16. točki 1. podtočki (a) TV AL II, koju je zaposlenik primao na dan otkaza za puni kalendarski mjesec na temelju redovne satnice predviđene njegovim ugovorom (formula za izračun: redovno tjedno radno vrijeme x 13: (3) […]

5.

(a) Zaposlenici koji su na da otkaza navršili

20 godina radnog staža (članak 8. TV AL II ili TV B II) i 55 godina života ili

25 godina radnog staža (članak 8. TV AL II ili TV B II) i 50 godina života

imaju pravo na privremeni doplatak u skladu sa stavcima 1. do 4. bez vremenskog ograničenja.

[…]”

11 Članak 8. TV SozSich-a pod naslovom „Isključenje plaćanja i povrat neopravdano isplaćenih privremenih doplataka i doprinosa za osiguranje” u stavku 1. točki (c) određuje:

„Privremeni doplatak i doprinos za osiguranje ne isplaćuju se za razdoblja:

[…]

(c) nakon mjeseca u kojem je zaposlenik ispunio uvjete za prijevremenu starosnu mirovinu ili invalidsku mirovinu na temelju zakonskog sustava mirovinskog osiguranja.”

## Glavni postupak i prethodno pitanje

12 S. S. Bediju, rođenom 1954., priznat je teški invaliditet s razinom invaliditeta od 50 %.

13 Godine 1978. počeo je raditi za oružane snage Ujedinjene Kraljevine u Njemačkoj kao civilni zaposlenik, a naposljetku kao zaštitar u postaji u Münsteru (Njemačka). Na temelju odredbi njegova ugovora o radu primjenjivali su se na njegov radni odnos kolektivni ugovori zaposlenika oružanih snaga smještenih na njemačkom državnom području, u koje se ubraja i TV SozSich,.

14 S. S. Bediju otkazan je ugovor o radu s učinkom od 31. prosinca 2013. zbog zatvaranja postaje u Münsteru. Od 1. siječnja 2014. primao je privremeni doplatak predviđen člankom 4. TV SozSich-a (u daljnjem tekstu: privremeni doplatak). Taj je doplatak u konačnici iznosio 1604,20 eura mjesečno.

15 Dana 1. ožujka 2014. S. S. Bedi počeo je raditi kao zaštitar kod privatnog trgovačkog društva te je od 1. travnja 2016. zaposlen u tom društvu u punom radnom vremenu.

16 Dopisom od 23. ožujka 2015. Savezna Republika Njemačka izvijestila je S. S. Bedija da od 1. svibnja 2015. ispunjava uvjete za dobivanje prijevremene starosne mirovine za osobe s teškim invaliditetom na temelju zakonskog sustava mirovinskog osiguranja te da, slijedom toga, ima pravo na privremeni doplatak koji se na temelju članka 8. stavka 1. točke (c) TV SozSich-a prestaje isplaćivati 30. travnja 2015. Isplata tog doplatka prestala je na potonji datum.

17 U situaciji u kojoj se nalazio S. S. Bedi prijevremena starosna mirovina za osobe s teškim invaliditetom iznosila je 909,50 eura mjesečno, uz smanjenje od 10,80 % za 36 mjeseci u kojima je tu mirovinu primao prijevremeno. Gornja granica za dodatne naknade koje je mogao primati uz tu starosnu mirovinu a da pritom iznos potonje ne bude umanjen iznosila je 450 eura mjesečno za punu starosnu mirovinu. Gornje granice za naknadu koja se prima uz djelomičnu starosnu mirovinu, koja je također moguća u slučaju S. S. Bedija, iznosile su 2310 eura, 1750 eura i 1200 eura za djelomične starosne mirovine koje iznose, redom, jednu trećinu, 50 % i dvije trećine pune mirovine. U ovom slučaju S. S. Bedi mogao je primati djelomičnu mirovinu koja je iznosila dvije trećine takve mirovine.

18 S. S. Bedi podnio je Arbeitsgerichtu Münster (Radni sud u Münsteru, Njemačka) tužbu protiv Savezne Republike Njemačke, s jedne strane, kao stranke TV SozSich-a i, s druge strane, na temelju članka 56. stavka 8. Sporazuma o dopuni Sporazuma od 19. lipnja 1951. između stranaka Sjevernoatlantskog ugovora koji se odnosi na status njihovih snaga u odnosu na strane snage smještene u Saveznoj Republici Njemačkoj, potpisanog 3. kolovoza 1959. i izmijenjenog 21. listopada 1971., 18. svibnja 1981. i 18. ožujka 1993., radi ostvarivanja prava Ujedinjene Kraljevine. Od tog je suda zahtijevao da utvrdi postojanje obveze da mu se i nakon 1. svibnja 2015. isplaćuje privremeni doplatak. Presudom dostavljenom 11. veljače 2016., Arbeitsgericht Münster (Radni sud u Münsteru) odbio je tužbu S. S. Bedija.

19 S. S. Bedi je protiv te presude uložio žalbu Landesarbeitsgerichtu Hamm (Zemaljski radni sud u Hammu, Njemačka). Zahtijevao je od tog suda da utvrdi postojanje obveze da mu se nastavi isplata privremenog doplatka kao i isplata tog doplatka od travnja 2016. do prosinca 2016.

20 Sud koji je uputio zahtjev pita krši li se člankom 8. stavkom 1. točkom (c) TV SozSich-a zabrana diskriminacije na temelju invaliditeta iz članaka 1. i 16. Direktive 2000/78 u situaciji u kojoj radnik ispunjava uvjete za ostvarenje prava na prijevremenu starosnu mirovinu za osobe s teškim invaliditetom na temelju zakonskog sustava mirovinskog osiguranja.

21 Na temelju sudske prakse Bundesarbeitsgerichta (Savezni radni sud, Njemačka), člankom 8. stavkom 1. točkom (c) TV SozSich-a ne uspostavlja se nikakva izravna ili neizravna diskriminacija predmetnih radnika. Naime, ta se odredba, s obzirom na uvjete za prijevremenu starosnu mirovinu, ne temelji na invaliditetu te je u svakom slučaju objektivno opravdana legitimnim ciljem, pri čemu su sredstva za njegovo postizanje primjerena i nužna.

22 Međutim, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, s obzirom na nedavnu sudsku praksu Suda, osobito presudu od 6. prosinca 2012., Odar (C-152/11, EU:C:2012:772), diskriminacija nije isključena.

23 Sud koji je uputio zahtjev s tim u vezi ističe, među ostalim, da se kriterij predviđen člankom 8. stavkom 1. točkom (c) TV SozSich-a odnosi na ostvarenje prava na prijevremenu starosnu mirovinu. Budući da nije bitno stvarno primanje starosne mirovine, nego samo pravo radnika na takvu mirovinu, TV SozSich uvijek dovodi do kraćeg razdoblja primanja privremenog doplatka za radnike s invaliditetom u odnosu na radnike bez invaliditeta. Međutim, početni položaj je isti za te dvije kategorije radnika s obzirom na to da im je poslodavac otkazao ugovor o radu i na to da, zbog

poodmakle dobi i dugotrajnosti njihova radnog odnosa, moraju dobivati potporu radi održavanja primjerenog životnog standarda koji im je pružalo njihovo zaposlenje i prihodi od njega do trenutka kada počnu primati starosnu mirovinu na temelju zakonskog sustava mirovinskog osiguranja.

24 Upotrebom kao kriterija prava na prijevremenu starosnu mirovinu za osobe s teškim invaliditetom u kontekstu privremenog doplatka ugrozila bi se pogodnost koja se stječe dobivanjem takve mirovine, kojoj je svrha uvažavanje osobitih poteškoća i rizika s kojima se susreću radnici s teškim invaliditetom. Budući da se njome kompenziraju nedostaci koji su isključivo posljedica takvog invaliditeta, tu pogodnost ne treba uzeti u obzir prilikom usporedbe radnika s teškim invaliditetom i radnika bez invaliditeta, i njihova položaja u pogledu primanja privremenog doplatka. U suprotnom bi naknada koju je zakonodavac predvidio za osobite poteškoće koje doživljavaju osobe s teškim invaliditetom proizvodila učinke koji bi bili na njihovu štetu.

25 U tim je okolnostima Landesarbeitsgericht Hamm (Zemaljski radni sud u Hammu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li članak 2. stavak 2. Direktive [2000/78] tumačiti na način da mu se protivi odredba u kolektivnom ugovoru kojom je propisano da isplata privremenog doplatka, koji se isplaćuje u cilju osiguravanja dostatnih sredstava za život radnicima koji su izgubili posao, na temelju osnovne plaće utvrđene u kolektivnom ugovoru, do postizanja ekonomske sigurnosti ostvarenjem prava na mirovinu na temelju sustava zakonskog mirovinskog osiguranja, prestaje s ostvarenjem prava na prijevremenu starosnu mirovinu, i čija primjena ovisi o mogućnosti ostvarenja prava na prijevremenu starosnu mirovinu zbog invaliditeta?”

## O prethodnom pitanju

26 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 2. stavak 2. Direktive 2000/78 tumačiti na način da mu se protive odredbe kolektivnog ugovora o prestanku isplate privremenog doplatka koji se isplaćuje u cilju osiguravanja dostatnih sredstava za život radniku koji je izgubio posao sve dok ne stekne pravo na starosnu mirovinu na temelju sustava zakonskog mirovinskog osiguranja ako taj radnik ispunjava uvjete za dobivanje prijevremene starosne mirovine koja je na temelju tog sustava predviđena za osobe s teškim invaliditetom.

27 U ovom slučaju TV SozSich je kolektivni ugovor sklopljen između Savezne Republike Njemačke i različitih sindikata o socijalnoj sigurnosti zaposlenika oružanih snaga smještenih na njemačkom državnom području.

28 Uvodno treba podsjetiti da, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, kako iz naslova i preambule tako i iz sadržaja i krajnjeg cilja Direktive 2000/78, proizlazi da se njome želi uspostaviti opći okvir koji bi svakoj osobi osigurao jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja, pružajući joj učinkovitu zaštitu od diskriminacije na temelju nekog od razloga iz njezina članka 1., među kojima je i invaliditet (vidjeti u tom smislu presude od 18. lipnja 2009., Hütter, C-88/08, EU:C:2009:381, t. 33. i od 14. ožujka 2018., Stollwitzer, C-482/16, EU:C:2018:180, t. 20.).

29 Kako bi se odgovorilo na pitanje koje je uputio nacionalni sud, najprije treba razmotriti pitanje ulaze li odredbe poput onih iz TV SozSich-a o dodjeli privremenog doplatka, za koje se navodi da su diskriminatorne, u područje primjene Direktive 2000/78.

30 S tim u vezi, područje primjene te direktive treba shvatiti tako da, s obzirom na članak 3. stavak 1. točku (c) i stavak 3. navedene direktive, u vezi s uvodnom izjavom 13., ne obuhvaća sustave socijalne sigurnosti i socijalne zaštite čije se pogodnosti ne smatraju plaćom u smislu koji se tom pojmu

pripisuje radi primjene članka 157. stavka 2. UFEU-a (presude od 6. prosinca 2012., Dittrich i dr., C-124/11, C-125/11 i C-143/11, EU:C:2012:771, t. 31. i od 2. lipnja 2016., C, C-122/15, EU:C:2016:391, t. 20.).

31 Stoga treba utvrditi može li se privremeni doplatak poput onog predviđenog TV SozSich-om smatrati plaćom u smislu članka 157. UFEU-a.

32 U skladu s člankom 157. stavkom 2. UFEU-a, „plaća" je redovita osnovna ili minimalna nadnica ili plaća te svako drugo primanje u gotovini ili u naravi koje radnik prima neposredno ili posredno od svojeg poslodavca u vezi sa zaposlenjem.

33 Iz sudske prakse proizlazi da pojam „plaća" u smislu članka 157. stavka 2. UFEU-a treba široko tumačiti. On obuhvaća, među ostalim, sva primanja u novcu ili naravi, sadašnja ili buduća, pod uvjetom da ih je poslodavac odobrio radniku, bilo neizravno, na temelju njegova zaposlenja, bilo na temelju ugovora na radu, zakonodavnih odredbi ili dobrovoljno. Osim toga, okolnost da se određena plaćanja izvršavaju nakon prestanka radnog odnosa ne isključuje mogućnost da se prema naravi mogu smatrati plaćom u smislu gore navedenih odredbi (presude od 6. prosinca 2012., Dittrich i dr., C-124/11, C-125/11 i C-143/11, EU:C:2012:771, t. 35. i od 2. lipnja 2016., C, C-122/15, EU:C:2016:391, t. 21.).

34 Sud je također pojasnio da se među primanjima koja se mogu smatrati „plaćom" nalaze osobito primanja koja isplaćuje poslodavac s osnove radnog odnosa, a čiji je cilj radnicima osigurati izvor prihoda, iako u posebnim slučajevima ne obavljaju nikakvu djelatnost predviđenu ugovorom o radu. Osim toga, smatranje takvih primanja plaćom ne može biti dovedeno u pitanje zbog same činjenice da odgovaraju i ciljevima socijalne politike (presude od 9. prosinca 2004., Hlozek, C-19/02, EU:C:2004:779, t. 39. i od 2. lipnja 2016., C, C-122/15, EU:C:2016:391, t. 22.).

35 Nadalje, kad je riječ o naknadama koje poslodavac isplaćuje radniku prilikom otkaza, Sud je već utvrdio da su one oblik odgođene plaće na koju radnik ima pravo zbog svojeg zaposlenja, ali koja mu se isplaćuje u trenutku prestanka radnog odnosa kako bi mu se olakšala prilagodba na nove okolnosti koje su uzrokovane tim prestankom (presude od 17. svibnja 1990., Barber, C-262/88, EU:C:1990:209, t. 13. i od 9. prosinca 2004., Hlozek, C-19/02, EU:C:2004:779, t. 37.).

36 Usto, prema ustaljenoj sudskoj praksi, kako bi se ocijenilo ulazi li davanje u područje primjene članka 157. UFEU-a, odlučujući kriterij može biti samo onaj na temelju kojeg se utvrđuje da je davanje isplaćeno radniku zbog njegova radnog odnosa koji ga povezuje s njegovim nekadašnjim poslodavcem, odnosno kriterij zaposlenja koji proizlazi iz same formulacije navedenog članka (vidjeti u tom smislu presude od 6. prosinca 2012., Dittrich i dr., C-124/11, C-125/11 i C-143/11, EU:C:2012:771, t. 37. i od 24. studenoga 2016., Parris, C-443/15, EU:C:2016:897, t. 34.).

37 U ovom slučaju, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je svrha privremenog doplatka omogućiti starijim radnicima s dugim radnim stažem, kojima je ugovor o radu otkazan zbog gospodarskog razloga i na zakonit način, da po završetku radnog odnosa primaju davanje u svrhu potpore. Cilj tog doplatka jest da se osigura životna egzistencija, olakšaju teškoće kao posljedica moguće niže plaće na novom radnom mjestu ili nezaposlenosti. Njegov cilj jest i poticanje radnika da ostane aktivan ulaženjem u novi radni odnos izvan sektora oružanih snaga smještenih u Njemačkoj. O tome je osobito riječ kada radnik, na svojem novom poslu, prima plaću nižu od one koju je primao na svojem poslu u tim oružanim snagama, čak nižu od doplatka za slučaj nezaposlenosti.

38 Sud koji je uputio zahtjev ističe da je privremeni doplatak posebno socijalno davanje financirano iz poreza, koje Savezna Republika Njemačka isplaćuje na temelju svojih obveza koje proizlaze iz TV SozSich-a izvan radnog odnosa koji je postojao između radnika i njegove države zaposlenja. Međutim, taj sud navodi da Savezna Republika Njemačka taj doplatak isplaćuje za račun država podrijetla oružanih snaga smještenih na njemačkom državnom području.

39 U tim okolnostima, u ovom slučaju, treba smatrati da je taj doplatak S. S. Bediju isplaćivala Ujedinjena Kraljevina u svojstvu njegova poslodavca, kao što je to u pisanim očitovanjima navela Savezna Republika Njemačka koja zastupanjem ostvaruje prava Ujedinjene Kraljevine.

40 Nadalje, budući da je privremeni doplatak predviđen kolektivnim ugovorom poput TV SozSich-a, koji se odnosi samo na posebnu kategoriju radnika, to jest zaposlenike oružanih snaga smještenih na njemačkom državnom području, taj doplatak uređen je ugovornim uglavcima iz radnog odnosa o kojima su se sporazumjeli radnik koji prima taj doplatak i poslodavac.

41 S tim u vezi, iznos tog doplatka izračunava se na temelju posljednje isplaćene plaće. Naime, kao što to navodi sud koji je uputio zahtjev, privremeni doplatak dodjeljuje se na temelju osnovne plaće koju je radnik primao na dan otkaza, u skladu s člankom 4. stavkom 3. točkom (a) podtočkom (1) TV SozSich-a.

42 Iz toga slijedi da je privremeni doplatak sadašnje primanje u novcu koje poslodavac isplaćuje radniku u vezi sa zaposlenjem. Stoga je on „plaća” u smislu članka 157. stavka 2. UFEU-a. Prema tome, taj doplatak ulazi u područje primjene Direktive 2000/78.

43 Zatim treba razmotriti uspostavlja li se člankom 8. stavkom 1. točkom (c) TV SozSich-a diskriminacija na temelju invaliditeta, zabranjena Direktivom 2000/78.

44 U tom pogledu valja podsjetiti da, na temelju članka 2. stavka 1. te direktive, „načelo jednakog postupanja” znači nepostojanje bilo kakve izravne ili neizravne diskriminacije na temelju bilo kojeg od razloga iz članka 1. iste direktive, među kojima se nalazi, među ostalim, invaliditet.

45 Kad je riječ o postojanju izravne diskriminacije, prema članku 2. stavku 2. točki (a) Direktive 2000/78, smatra se da se radi o izravnoj diskriminaciji u slučaju kada se prema jednoj osobi postupa nepovoljnije nego prema drugoj osobi u usporedivoj situaciji zbog bilo kojeg od razloga iz članka 1. te direktive.

46 U ovom slučaju, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da i radnici s teškim invaliditetom i druge kategorije osoba imaju pravo na prijevremenu starosnu mirovinu na temelju njemačkog zakonskog sustava mirovinskog osiguranja.

47 Stoga se prestanak plaćanja privremenog doplatka u situaciji u kojoj predmetna osoba ispunjava uvjete za prijevremenu starosnu mirovinu ili invalidsku mirovinu na temelju zakonskog sustava mirovinskog osiguranja, u skladu s člankom 8. stavkom 1. točkom (c) TV SozSich-a, ne odnosi isključivo na radnike s teškim invaliditetom.

48 U tim se okolnostima ne može smatrati da je tom odredbom uspostavljeno različito postupanje koje se izravno temelji na invaliditetu u smislu članka 1. u vezi s člankom 2. stavkom 2. točkom (a) Direktive 2000/78, s obzirom na to da se ona temelji na kriteriju koji nije neodvojivo povezan s invaliditetom (vidjeti u tom smislu presude od 11. travnja 2013., HK Danmark, C-335/11 i C-337/11, EU:C:2013:222, t. 72. i 74. i od 18. siječnja 2018., Ruiz Conejero, C-270/16, EU:C:2018:17, t. 37.).

49 Kad je riječ o neizravnoj diskriminaciji, prije svega treba istaknuti da je članak 2. stavak 2. točka (b) podtočka ii. Direktive 2000/78 irelevantan u okolnostima glavnog predmeta s obzirom na to da se ne tvrdi da je njemački propis obvezivao poslodavca S. S. Bedija, osobu ili organizaciju na koju se ta direktiva primjenjuje da poduzme odgovarajuće mjere u smislu te odredbe kako bi se uklonili nedostatci koje uzrokuje primjena odredaba TV SozSich-a o kojima je riječ u glavnom postupku.

50 Što se tiče članka 2. stavka 2. točke (b) podtočke i. Direktive 2000/78, ta odredba propisuje da se smatra da se radi o neizravnoj diskriminaciji ako kakva naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa može dovesti u posebno nepovoljan položaj osobe određene vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije, u usporedbi s ostalim osobama, osim ako su ta odredba, kriterij ili praksa objektivno opravdani legitimnim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su primjerena i nužna.

51 S tim u vezi sud koji je uputio zahtjev ističe da se radnicima s teškim invaliditetom dodjeljuje prijevremena starosna mirovina na temelju zakonskog sustava mirovinskog osiguranja, ovisno o njihovoj godini rođenja, te da stoga obično primaju privremeni doplatak od jedne do tri godine kraće od doplatka koji se dodjeljuje radnicima bez invaliditeta iste dobi prije nego što potonji ostvare pravo na prijevremenu starosnu mirovinu za dugotrajne osiguranike. U ovom slučaju, privremeni doplatak isplaćivan je S. S. Bediju samo do navršenih 60 godina i 8 mjeseci umjesto do navršene 63 godine do kad bi ga primao da nije imao teški invaliditet.

52 Međutim, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da su, s obzirom na smanjenje iznosa prijevremene starosne mirovine kao i gornjih granica dodatnih naknada koje radnik može primati uz takvu mirovinu, ukupni prihodi osobe s invaliditetom koja se nalazi u situaciji S. S. Bedija niži od ukupnih prihoda koji se sastoje od iznosa privremenog doplatka kojem se pribraja naknada isplaćena u okviru novog radnog odnosa koje bi primila osoba bez invaliditeta u istoj situaciji.

53 U tim okolnostima, treba utvrditi da je učinak članka 8. stavka 1. točke (c) TV SozSich-a u predmetu poput onog iz glavnog postupka taj da su prihodi radnika s teškim invaliditetom, za razdoblje u kojem mu je isplaćivana prijevremena starosna mirovina, niži od prihoda radnika bez invaliditeta. Stoga proizlazi da pravilo predviđeno tom odredbom može dovesti u nepovoljniji položaj radnike s invaliditetom i tako dovesti do različitog postupanja koje se neizravno temelji na invaliditetu, u smislu članka 2. stavka 2. točke (b) Direktive 2000/78.

54 S tim u vezi, njemačka vlada i Savezna Republika Njemačka koja zastupanjem ostvaruje prava Ujedinjene Kraljevine ipak tvrde da se u pogledu datuma ostvarenja prava na prijevremenu starosnu mirovinu na temelju zakonskog sustava mirovinskog osiguranja radnici s teškim invaliditetom i radnici bez invaliditeta nalaze u objektivno različitim početnim položajima kad je riječ o njihovoj potrebi za privremenim doplatkom. Naime, za razliku od ovih drugih, onima prvima više nije potreban.

55 Međutim, iz sudske prakse Suda proizlazi da se radnici u dobnim skupinama blizu umirovljenja nalaze u situaciji usporedivoj s onom drugih radnika koji su dobili otkaz jer njihov radni odnos s poslodavcem prestaje zbog istog razloga i u istim okolnostima (vidjeti u tom smislu presudu od 6. prosinca 2012., Odar, C-152/11, EU:C:2012:772, t. 61.).

56 Naime, pogodnost dodijeljena radnicima s teškim invaliditetom koja uključuje pravo zahtijevati starosnu mirovinu u dobi nižoj od one koja je određena za radnike bez invaliditeta ne dovodi ih u posebnu situaciju u odnosu na te radnike (vidjeti u tom smislu presudu od 6. prosinca 2012., Odar, C-152/11, EU:C:2012:772, t. 62.).

57 Međutim, u ovom se slučaju članak 8. stavak 1. točka (c) TV SozSich-a primjenjuje na radnike blizu dobi za umirovljenje koji su dobili otkaz. Slijedom toga se radnici s teškim invaliditetom s obzirom na članak 2. stavak 2. točku (b) Direktive 2000/78 nalaze u situaciji usporedivoj s onom radnika bez invaliditeta u istoj dobnoj skupini.

58 Stoga, u skladu s tom odredbom, treba ispitati je li različito postupanje između tih dviju kategorija radnika objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, jesu li sredstva za njegovo postizanje primjerena i ne prekoračuju li ono što je nužno za postizanje cilja koji se želi ostvariti.

59 Potrebno je u tom pogledu podsjetiti da u pravu Unije, kako ono sada stoji, države članice kao i, ako je primjenjivo, socijalni partneri na nacionalnom nivou, raspolažu širokom marginom prosudbe ne samo pri odabiru cilja utvrđenog u, među ostalim, području socijalne politike i politike zapošljavanja, već i pri određivanju mjera za njegovo ostvarenje (presude od 16. listopada 2007., Palacios de la Villa, C-411/05, EU:C:2007:604, t. 68. i od 26. rujna 2013., Dansk Jurist- og Økonomforbund, C-546/11, EU:C:2013:603, t. 50.).

60 U ovom se slučaju, kao što to proizlazi iz točke 37. ove presude, odredbama koje uređuju isplatu privremenog doplatka, predviđenima TV SozSich-om, želi barem djelomično kompenzirati gubitak prihoda prouzročen otkazom i olakšati ponovno uključivanje na tržište rada predmetnih osoba. U tom kontekstu, postojanje prava na prijevremenu starosnu mirovinu na temelju zakonskog sustava mirovinskog osiguranja predmetnoj osobi jamči prihod s obzirom na koji nastavak isplate privremenog doplatka ne mora biti neophodan za zaštitu te osobe.

61 Stoga treba zaključiti da se u predmetu poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku dodjela naknade za budućnost radnicima koji su dobili otkaz i potpora za njihovo ponovno uključivanje na tržište rada, uzimajući u obzir nužnost pravedne raspodjele ograničenih financijskih sredstava, mogu smatrati legitimnim ciljevima u smislu članka 2. stavka 2. točke (b) podtočke (i) Direktive 2000/78 (vidjeti u tom smislu presudu od 6. prosinca 2012., Odar, C-152/11, EU:C:2012:772, t. 42. i 43.).

62 U tim okolnostima treba priznati da se za te ciljeve, načelno, treba smatrati da „objektivno i razumno” mogu opravdati različito postupanje na temelju invaliditeta.

63 Treba razmotriti i jesu li sredstva za postizanje tih ciljeva primjerena i nužna i ne prekoračuju li ono što je nužno za postizanje cilja koji se želi ostvariti.

64 Kad je riječ o primjerenosti predmetnih odredaba TV SozSich-a, treba istaknuti da prestanak isplate privremenog doplatka radnicima koji primaju prijevremenu starosnu mirovinu nije nerazuman s obzirom na cilj tog doplatka koji se sastoji u pružanju privremene potpore nakon prestanka radnog odnosa, koju poslodavac pruža po vlastitom nahođenju zbog prijašnjeg radnog odnosa sve dok radnik ne stekne ekonomsku sigurnost koja proizlazi iz prava na starosnu mirovinu na temelju zakonskog sustava mirovinskog osiguranja.

65 Stoga treba zaključiti da odredba poput članka 8. stavka 1. točke (c) TV SozSich-a nije očito neprimjerena za postizanje legitimnog cilja politike zapošljavanja kao što je ona koju provode njemački socijalni partneri.

66 Kako bi se ispitalo prekoračuje li ta odredba ono što je nužno za postizanje ciljeva koji se žele ostvariti, tu odredbu treba smjestiti u njezin kontekst i uzeti u obzir štetu koju može nanijeti osobama na koje se odnosi (vidjeti u tom smislu presudu od 6. prosinca 2012., Odar, C-152/11, EU:C:2012:772, t. 65.).

67 Kad je riječ o kontekstu članka 8. stavka 1. točke (c) TV SozSich-a, njemačka vlada tvrdi da socijalni partneri u kolektivnim ugovorima nisu dužni odabrati najpravednije, najrazumnije ili najprimjerenije rješenje. Oni u skladu s člankom 28. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) uživaju povlastice slobode kolektivnog pregovaranja.

68 Prema sudskoj praksi Suda, priroda mjera donesenih na temelju kolektivnog ugovora razlikuje se od prirode onih koje su države članice donijele jednostrano zakonom ili drugim propisima jer su socijalni partneri, ostvarujući svoje temeljno pravo na kolektivno pregovaranje priznato člankom 28. Povelje, pažljivo uspostavili ravnotežu između vlastitih interesa (presuda od 8. rujna 2011., Hennigs i Mai, C-297/10 i C-298/10, EU:C:2011:560, t. 66. i navedena sudska praksa).

69 Ako se na pravo na kolektivno pregovaranje iz članka 28. Povelje primjenjuju odredbe prava Unije, ono se u području primjene tog prava mora ostvarivati u skladu s njim (presuda od 8. rujna 2011., Hennigs i Mai, C-297/10 i C-298/10, EU:C:2011:560, t. 67. i navedena sudska praksa).

70 Stoga, kada donose mjere koje ulaze u područje primjene te direktive, socijalni partneri moraju poštovati navedenu direktivu (vidjeti u tom smislu presude od 8. rujna 2011., Hennigs i Mai, C-297/10 i C-298/10, EU:C:2011:560, t. 68. i od 12. prosinca 2013., Hay, C-267/12, EU:C:2013:823, t. 27.).

71 Osim toga, treba podsjetiti da u skladu s člankom 16. Direktive 2000/78 države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se proglasile ništavim ili izmijenile sve odredbe koje su protivne načelu jednakog postupanja u, među ostalim, individualnim ili kolektivnim ugovorima.

72 Što se tiče nepovoljnog položaja u koji primjena članka 8. stavka 1. točke (c) TV SozSich-a može dovesti osobe na koje se odnosi, treba istaknuti da se prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev kriterij iz te odredbe u pogledu prestanka prava na isplatu privremenog doplatka odnosi na ostvarenje prava na prijevremenu starosnu mirovinu, pri čemu je nebitno prima li doista konkretna osoba starosnu mirovinu ili je zatražila da joj se isplaćuje. Slijedom toga, kao što je to nezavisna odvjetnica istaknula u točki 52. svojeg mišljenja, isplata privremenog doplatka se automatski ukida.

73 Točno je da se radnik s teškim invaliditetom može naći u situaciji u kojoj zbog sebi svojstvenih razloga radije prima prijevremenu starosnu mirovinu iako, kao što proizlazi iz točke 52. ove presude, primjena članka 8. stavka 1. točke (c) TV SozSich-a u načelu dovodi do toga da prihodi tog radnika, kada ispunjava uvjete za primanje takve starosne mirovine, nisu jednaki onima radnika bez invaliditeta koji prima privremeni doplatak.

74 Međutim, kao što je to nezavisna odvjetnica istaknula u točki 54. svojeg mišljenja, za razliku od radnika bez invaliditeta, radnik s teškim invaliditetom ne može, čak i ako to želi, nastaviti raditi i usto primati privremeni doplatak do dobivanja prijevremene starosne mirovine.

75 Treba dodati da osobe s teškim invaliditetom imaju posebne potrebe kako u pogledu zaštite koju zahtijeva njihovo stanje tako i u pogledu nužnosti predviđanja njegova mogućeg pogoršanja. Stoga treba uzeti u obzir rizik da će osobe s teškim invaliditetom imati nesmanjene financijske potrebe zbog svojeg invaliditeta i/ili da će im, sa starenjem, financijske potrebe rasti (vidjeti u tom smislu presudu od 6. prosinca 2012., Odar, C-152/11, EU:C:2012:772, t. 69.).

76 Stoga su socijalni partneri, nastojeći ostvariti legitimne ciljeve koji uključuju dodjelu naknade za budućnost radnicima koji su dobili otkaz i potporu za njihovo ponovno uključivanje na tržište rada, uzimajući u obzir nužnost pravedne raspodjele ograničenih financijskih sredstava, propustili uzeti u obzir relevantne čimbenike koji se osobito tiču radnika s teškim invaliditetom.

77 Stoga se člankom 8. stavkom 1. točkom (c) TV SozSich-a nanosi prekomjerna šteta legitimnim interesima radnika s teškim invaliditetom i tako prekoračuje ono što je nužno za postizanje ciljeva socijalne politike koje žele ostvariti njemački socijalni partneri.

78 Zbog toga razlika u postupanju koja proizlazi iz te odredbe TV SozSich-a ne može biti opravdana na temelju članka 2. stavka 2. točke (b) podtočke i. Direktive 2000/78.

79 S obzirom na sve prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje treba odgovoriti tako da članak 2. stavak 2. Direktive 2000/78 treba tumačiti na način da mu se, u predmetu poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku, protive odredbe kolektivnog ugovora o prestanku isplate privremenog doplatka koji se isplaćuje u cilju osiguravanja dostatnih sredstava za život radniku koji je izgubio posao sve dok ne stekne pravo na starosnu mirovinu na temelju sustava zakonskog mirovinskog osiguranja, ako taj radnik ispunjava uvjete za dobivanje prijevremene starosne mirovine koja je na temelju tog sustava predviđena za osobe s teškim invaliditetom.

## Troškovi

80 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (treće vijeće) odlučuje:

**Članak 2. stavak 2. Direktive Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja treba tumačiti na način da mu se, u predmetu poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku, protive odredbe kolektivnog ugovora o prestanku isplate privremenog doplatka koji se isplaćuje u cilju osiguravanja dostatnih sredstava za život radniku koji je izgubio posao sve dok ne stekne pravo na starosnu mirovinu na temelju sustava zakonskog mirovinskog osiguranja ako taj radnik ispunjava uvjete za dobivanje prijevremene starosne mirovine koja je na temelju tog sustava predviđena za osobe s teškim invaliditetom.**

Potpisi